

UDK 840-3
Le303

Versta iš:
Gaston Leroux. *Le Château Noir*.
Paris: Editions Pierre Lafitte, 1927

Knygos vertėjas Petras Kupčiūnas 1941 m. tapo Červenės
žudynių (karinio NKVD nusikaltimo) auka.

Ši pataisyta laida skiriama šviesiam jo atminimui pagerbti.

ISBN 978-609-444-005-2 © Kristina Norvilaitė, viršelio dizainas, 2011
© Kristina Mickevičienė, maketas, 2011
© UAB METODIKA, 2011

TURINYS

I. Meilė, meilė!	5
II. Kraujas... kraujas...	10
III. Naktis Rytuose	18
IV. Per vėlu...	37
V. Atanazas Ketevas	44
VI. Karaliaus rūmuose	53
VII. Ekspedicija	65
VIII. Juodoji pilis	70
IX. Kara Selimas	84
X. Centrinis pilies sargybos bokštas	94
XI. Juodosios pilies pogrindžiuose	101
XII. Kelionė per pragarą	116
XIII. Kelionė stogais	123
XIV. Vėl su Ivana	129

XV. Sargybos bokšte	143
XVI. Pirmasis susitikimas su Kasbeku	153
XVII. Ivanos Viličkovos sutuoktuvės	164
XVIII. Baisi naktis... Kančios naktis...	175
XIX. Tarp kulų ir dinamito	185
XX. Griaučiai bėga	193
XXI. „Nepriimanti Sofija“	197
XXII. Vietoj skeleto Atanasas prirakino... Gulovą	214
XXIII. Kova dėl sargybos bokšto	224
XXIV. Marica	240
XXV. Paskutiniai šoviniai	251
XXVI. Vėl paskui Gulovą	279
XXVII. Kirk-Kiliso paėmimas	284
XXVIII. Ant Bosforo kranto	300
XXIX. Ivanai ir Rultabiliumi nusišypso laimė	311

I. MEILĖ, MEILĖ!

– Pasižiūrėkite, randas dar ir dabar matyti.

Rultabilis pasilenkė prie nuogo jos kaklo ir, Ivanai grakščiai palenkus galvą, netoli peties pamatė aiškų durklu padarytos žaizdos ženklą. Susijaudinęs jaunuolis galvos linktelėjimu parodė matęs randą.

– Laukiniai, – pasakė jis ne be pasibjaurėjimo.

– Ak, – atsakė ji, nusišypsodama ir parodydama savo panašius į liūtės dantis, – mes, bulgarai, beveik visi esame laukiniai, tačiau nenorime, kad kas nors mums tai primintų.

– Taip, apsimesti jūs mokate, – pareiškė karo korespondentas, ranka rodydamas besirenkančius į generolo Viličkovo saloną arba besisėdančius prie bridžo stalo žmones.

Dauguma susirinkusiųjų dėvėjo baltus apsiaustus, perjuostus šoviniais apkabinėtu ir kardą prilaikančiu diržu. Kelnes jie dėvėjo tamsios spalvos. Dauguma karininkų vilkėjo ilgus pilkos gelumbės apsiaustus. Kai kurie rankose laikė puošnias baltais viršumis, tartum blynais, papuoštas kepures. Keli asmenys buvo apsirengę juodai. Buvo ir du ministrai. Elegantiškai pasipuošusios moterys kalbėjosi apie naujausias Paryžiaus madas.

– Jūs, rodos, ruošiatės į karą su turkais? – paklausė Rultabilis.

– Apie tai mes dar nieko nežinome, brangus drauge.

– Kodėl jūs man meluojate? – paklausė jis, žiūrėdamas tiesiai į žavingas jos akis, kurių žvilgsnis tik ką buvo nuslydęs nuo jo akių. – Juk patys sakote, kad Bulgarijoje moka meluoti. Pagaliau ar aš būtinai turiu žinoti, kad tai tikrai bus karas?

Nusišypsojusi ji pridūrė:

– Ak, išdiduolis!

– Ivana, nors kartą kalbėkite su manimi rimtai, maldauju. Išklauskite mane. Bet atidžiai išklauskite... Man visai nereikėjo vykti į Sofiją. Mano laikraštis buvo beveik nutaręs čia atsiųsti ką nors iš generalinio štabo, kurį nors atsargos generolą arba iš viso kokį nors „prityrusį vaidilą“. Tačiau aš pasistengiau, kad jų reumatizmą paliktų ramybėje, ir visą atsakomybę pasiėmiau sau. Kodėl? Todėl, kad vieną rytą Paryžiuje, atėjęs pusryčiauti į „Pasigailėjimo“ valgyklą, sužinojau, jog Ivana Viličkova, medicinos studentė, kuria buvau labai susidomėjęs, išvyko į Sofiją. Paskui jus, Ivana, aš eisiu į pasaulio galą.

– Senas kvaiša.

– Toks kaip aš?

– O, jūs visada atrodote dvidešimt aštuonerių. Patarčiau jums auginti ūsus.

– Kad jie man neauga, – nusivylęs pasakė korespondentas, – todėl aš ir panašus į „Geltonojo kambario paslaptį“, o jūs vis dėlto mane vadinate... senu kvaiša.

– Mano mažuti, jūs žinote, kaip turkiškai vadinasi kvaiša? *Mahbul*. Taip, mano brangusis, jūs toks ir esate, jei manėte, kad Ivana Viličkova, generolo Viličkovo giminaitė, pasidarys „vamzdeliu“, pro kurį nėra žiūrėjęs nė vienas jūsų kolega. Ak, jūs, reporteriai...

– Jūs manęs nepažįstate, jei manote, kad esu iš tų žmonių, kurie svetimi jūsų nuoskaudoms...

Jis dar kartą apsvarstė visas aplinkybes, kurios jį pastūmėjo vykti čia ir aprašyti taip sensacingai beprasidedančio Balkanų karo įvykius, apie kuriuos tiek daug buvo kalbama politiniuose užkulisiuose ir dėl kurių tiek sielojosi Austrija ir Vokietija.

Išvada: jis čia atvyko tik todėl, kad myli Ivaną.

Dieve, kokia ji graži, šita Ivana Viličkova. Ji labai panaši į Koprivičicos gražuoles, kurios yra gražiausios Balkanų moterys. Antakiai juodi ir tankūs, tartum aksominiai, pilnas skaistus veidas, aukšta kakta, kuri rodo protą, ilgi

juodi plaukai, kurie vainiku gaubia galvą, koralinės lūpos, didelės spinduliuojančios juodos akys, grakšti figūra, gyvi, bet visada harmoningi judesiai, aukšta, tartum kovose užgrūdinto kario krūtinė.

Padrąsintas merginos juoko, Rultabilis prasarė:

– Jūs drįstate sakyti, kad manęs nemylite...

Juodu buvo pasilenkę vienas prie kito ir juokėsi. Atrodė, kad ruošiasi vienas kitą apsikabinti. Ivana staiga atšlijo, nes pajuto karštą jaunuolio alsavimą. Rultabilis perbraukė ranka kaktą ir stengėsi atgauti rimtą nuotaiką. Paskui jis nuskubėjo paskui Ivaną. Ji žengė prie atdaro lango, pro kurį, pakėlus užuolaidą, buvo matyti visas miestas. Ją pasivijęs, kalbėjo visai tyliai ir meile persisunkusiu balsu. Ji klausėsi atidžiai, tylėdama ir nesujudėdama nė vienu sąnariu.

– Yra įrodymų, kad jūs mane mylite. Argi tas faktas, kad mes, vienas kitą pamatę, nudžiugome, nėra meilės įrodymas? O vakarykštis pasijodinėjimas... tas momentas, kada aš jus, prie akmeninio tilto arkliai pašokus į šalį, sulaikiau ir apkabinau... Tik atsiminkite mūsų susirūpinimą ir mūsų tylą po to... Ar visa tai ne meilė? O tik dabar mudviejų atodūsiai?..

– Nutilkite... Aš jūsų žmona vis tiek nebūsiu...

– Kodėl? Sakykite kodėl. Jūs tai pasakėte labai staigiai, Ivana... Jūs esate kam nors pasizadėjusi? Ar gali kas nors pasakyti, kad yra jūsų sužadėtinis?

Ji papurtė savo dailią galvą.

– Ne, mano drauge, nėra žmogaus, kuris galėtų pasivadinti mano sužadėtinium, – kalbėjo ji beveik įtemptai. – Tekėti aš nemanau... ir jums pasakysiu kodėl... – pasakė šypsodamasi. – Vieną dieną aš keliavau su savo tėvu po Balkanus... Žinoma, tada buvau dar labai maža, nes mano tėvas buvo nužudytas, kai man tebuvo šešeri... Tai buvo kelis mėnesius prieš jo žūtį... Sena burtininkė tada būrė man iš delno ir kalbėjo: „Mažute, nedėk jokių vilčių į santuoką.“ Štai... štai kodėl aš nemanau tekėti...

– Tai tik dėl to...

Jis pasižiūrėjo į sustingusį jos veidą ir nustebo. Ivana atrodė kaip marmurinė. Tokio aštraus jos žvilgsnio ir tokių apsilblaususių akių jis niekad nebuvo matęs. Šios priešais stovinčios merginos jis nebepažinojo.

– Ivana, kas jums?

– Tas, kad niekas negali svajoti mane vesti. Aš jums tik ką parodžiau randą žaizdos, man padarytos kandžaro smūgiu, kurį man kirto, kai tebuvo šešerių metų mergaitė... Žinokite, mano drauge, jog dėdė mane vežioja tik dėl to, kad apsaugotų nuo antrojo kandžaro smūgio... Štai kodėl aš važiauvau medicinos studijuoti į Paryžių... Štai jums ir mano ištrėmimo paslaptis... Gal tai ir nelabai malonu, tačiau labai romantiška, tiesa?

– Dieve, nejaugi negalima užmiršti tų senų Panicos draugų ir Velčevo plėšikų istorijų? – sušuko laikraštininkas. – Po velnių! Juk jie jau pakankamai atsikeršijo Stambulovui ir jūsiškiams... Užtenka jau tų kruvinų šešėlių...

– Atrodo, kad ne, – kalbėjo ji, atsiskumdama į Rultabilį, kuris stovėjo nustebes ir susijaudinęs. – Čia keršijama amžinai. Pasigailėjimo tikėtis negalima...

– Ak, Ivana, aš nežinau, kuo galima jūsų šaly pasitikėti! – sušuko Rultabilis. – Ir pasakykite man, kodėl jūs čia grįžote?

– Todėl, kad galbūt čia prasidės skerdynės, – tyliai sušnibždėjo išbalusios jos lūpos, iš kurių kraujas, atrodė, visiškai išsekęs. – Dabar suprantate?.. Mano gyvenimo kaip ir nėra... O pagaliau kas gi tas gyvenimas?

Ir savo šalta, tartum ledine, ranka ji suspaudė įkaitusią laikraštininko ranką, kartu rodydama į savo dėdės svečius:

– Ką gi reiškia durklo smūgis?.. Aš jums pasakysiu, kad iš šitų žmonių, ypač iš senesniųjų, galbūt nėra nė vieno, kuris negalėtų, praskėtęs savo drabužius, jums parodyti vieno ar net kelių tokių randų, koks tik neseniai jus taip

sujaudino. Žiūrėkite, tas ponas su baltu kaklaraiščiu ir akiniais, kuris ten geria arbatą ir atrodo labai garbingas...

– Jis labai protingas, – kalbėjo Rultabilis. – Tik neseniai jį girdėjau kalbant apie šių laikų žmones. Jis juos pavaizdavo kaip ant delno.

– Taip, jis viską mato labai aiškiai, tartum tyrame šaltinio vandeny. Tai Stanša, buvęs kaimietis, dabar mūsų susirinkimo vicepirmininkas. Jis – vienas iš penkių žmonių, kurie lydėjo Zacharijų Stojanovą jo paskutinėje Trijanos avantiūroje prieš išsilaisvinimo karą. Per penkiolika dienų klajodamas po miškus jis mito tik rūgštyinėmis ir srainėmis. Šešioliktają dieną pateko į bašibuzukų rankas. Turakai išaiškino, kad tai buvo „komitetas“. Jam sekėsi. Ant galvos uždėjo laukinių gėlių vainiką. „Tu šitaip labai patiksi gražioms Trijanos merginoms“, – iš jo tyčiojosi. Paskui jį pakorė.

– Negali būti!

– Taip. Pakorę jį šaudė, ir tai kaip tik jį išgelbėjo, nes viena kulka pataikė į virvę ir ją nukirto. Kadangi jis jau buvo gavęs penkiolika kulku, turakai jį paliko numirti.

– Daug išgyvenęs žmogus... – atsiduso Rultabilis.

– Mes, bulgarai, visi esame daug išgyvenę, – aiškino toliau Rultabiliui Ivana. – Jūs dar labiau nustebsite, mielas drauge, kai aš jums pasakysiu, jog, pavyzdžiui, keturi vyrai, kurie, matote, žaidžia bridžą, dėl vidinių Bulgarijos kivirčių yra vienas prieš kitą pasikėsinę. Šitas, kuris dabar dalija kortas, ant vienos rankos teturi keturis pirštus, o penktojo neteko per atentatą prieš Stambulovą. Tie du, priešais jį sėdintys, yra Karavelovo, kurį Stambulovas buvo įgrūdęs į kalėjimą ir įsakęs plakti tol, kol jis mirė, giminaičiai. Neabejotinai jie dalyvavo sąmoksle prieš Stambulovą tada, kai jis ir abudu mano tėvai žuvo.

– Ir juos jūs priimate pas save?

– O, jie nusikaltime tiesiogiai nedalyvavo...

– Malonus kraštas... – tarstelėjo laikraštininkas.

– Bet pagaliau, mielasis, mes pradėsime kovą... – pasakė ji rimtai. – Ir mūsų visų pareiga – užmiršti asmeninius vaidus ir kerštą.

– Aš tai matau, – atsakė Rultabilis, – tačiau niekaip negaliu suprasti jūsų, Ivana, padėties. Jums vis dėlto, nepaisant besiantinančio karo, gresia senas kerštas.

– Matote, į mano reikalus yra įsimaišęs Pomakas, – pasakė ji jau kiek švelniau ir net šypsodamasi.

– Kas tas Pomakas?

– Tai bulgaras, kuris priėmė musulmonų tikybą. Prisiekiu, didesnio priešo kaip jis mes neturime.

– Taip, tikiu, kad jis jums teikia daug rūpesčių. O kaip to jūsų Pomako pavardė, ar galiu sužinoti?

– Gulovas.

Laikraštininkas tebelaikė Ivanos ranką savojoje. Jis jautė, kad Ivanos ranka virpa. Ji ypač nervingai suvirpėjo tada, kai Ivana tyliai ištarė ano žmogaus vardą.

II. KRAUJAS... KRAUJAS...

Tą akimirką į saloną įėjo naujas svečias, kuris priėjo prie Ivanos. Tik spėjęs su ja pasisveikinti, padavė telegramą.

– Kas atsitiko, Vačenka?

– Ivana Ivanovna, būkite gera ir perskaitykite šią telegramą iš Andrinopolio. Ją siunčia Atanasas Ketevas.

– Atanasas Ketevas! – nustebo Rultabilis. – Aš jį puikiai pažįstu. Jis yra buvęs Paryžiuje...

– Taip, – patvirtino Ivanas, – tai tas pats žmogus, kurį jūs vadindavote hunu.

– Bet skaitykite, – maldavo Vačenka.

Ivana skaitydama šypsojosi:

– Puikus vyras tas Atanasas! Jis dėl manęs visada dreba...

– Ką jis praneša? – manydamas turįs teisę paklausti, įsiterpė Rultabilis.

Ivana jam išvertė telegramos turinį:

„Nueikite pas Ivaną ir jai praneškite, kad aš labai nuliūdau, nes praeitą naktį sapnavau blogą sapną. Tegul ji saugo savo brangią gyvybę ir neišeina iš namų tol, kol aš atvyksiu. Mano atvykimas – tik valandų klausimas. Tesaugo ji ir savo dėdės gyvybę.“

– Telegrama iš tikrųjų dvelkia nerimu, – pasakė Rultabilis.

– Neišsigąskite... Jis visada viską mato juodomis spalvomis, – juokavo Ivana.

Korespondentas dar ją paklausė visiškai tyliu balsu:

– Ar žinoma, kur gyvena jūsų Pomakas?

– Labai miglotai... Kažkur tarp Istrandžos ir Juodosios jūros... Kartais jis dingsta visiems metams... Kartais pasirodo Andrinopoly... Kartais atsiranda ir Bulgarijoje... Be abejo, jis atvyksta sužinoti, ar aš esu... Paskui apie jį vėl niekur nieko negirdėti...

Kai Rultabilis, norėdamas pareikšti savo užuojautą ir parodyti, kad yra Ivanos gynėjas, paspaudė jai ranką, ji pakvietė eiti su savimi pareikšdama:

– Eime. Jūs turite žinoti, kaip žuvo mano tėvai.

Ivana pakėlė užuolaidą, ir juodu išėjo iš salono, į kurią Rultabilis pažvelgė dar kartą. Visus šituos asmenis, kurie sėdėjo prie stalų ir elgėsi taip, kaip civilizuoti žmonės, dabar jis matė plikus, kruvinus, žaizdotus, su išplėšytais kūno gabalais, aptekusius krauju anuose išsilaisvinimo ir naminiuose karuose, karuose už tėvynę, kurios vardu jie vykdė vienas prieš kitą pasikėsinimus, už kurią jie buvo pasiruošę visi kartu mirti ir taip pat visi kartu – ją išduoti... Civilizacija ir viduramžiai! Keistas žiaurumo, melo, patriotizmo kartu patraukiantis ir atstumiantis mišinys su Rytų barbariškumo ir Vakarų mandagumo instinktais...